

Ukorrekte ytringer?

Giv forskerne fuld ytringsfrihed, så vi undgår en ny Nyborg-sag.

Af Benny Lautrup, professor i teoretisk fysik, Niels Bohr Institutet, Københavns Universitet

NYBORG-SAGEN er nu afsluttet. Udvalget for videnskabelig redelighed har offentliggjort sin konklusion med en komplet frifindelse af Helmuth Nyborg.

Udvalget har kommenteret de anklager om datasjusk, der har været rejst, men ikke fundet anledning til at karakterisere dem som uredelighed. Specifikt kan en uenighed om anvendelse af mere eller mindre gængse statistiske metoder eller regulære regnefejl ikke betragtes som uredelighed, men drejer sig om resultaternes holdbarhed og bør afgøres i faglitteraturen.

Lad mig sige med det samme, at jeg er bedøvende ligeglad med, om mænd eller kvinder har højest intelligens. Det anvendelsesmæssige formål med at foretage sådanne målinger er ikke synligt for mig. Men det gælder nu også for det meste af den fysik, jeg følger med i, og for det meste af det, jeg selv har lavet gennem de sidste 40 år.

Det paradoksale er, at havde Nyborg faktisk fusket med sine resultater for at vise, at intelligensfordelen ligger hos kvinderne og ikke hos mændene, var han formodentlig aldrig blevet anklaget for fusk!

Sagens forløb minder om sovjetiske processer, fordi hele magtapparatet sættes ind for at banke en enkelt videnskabsmand på plads, når hans personlige forskning leder til resultater, der ikke passer ind i tidens politiske korrektheds normer.

Nyborg blev bortvist, hans kontor tømt, og hans navn fjernet fra listen over ansatte ved Aarhus Universitet. Det er simpelthen et groft overgreb. Han fik siden ved rektors mellemkomst nogle af sine rettigheder tilbage med pålæg om ikke at udtale sig offentligt.

Det, der ligner en sammen sværgelse mod Nyborg, blev indledt af hans mangeårige kollega og nu institutleder, Jens Mammen og med ildhu fulgt op af dekan Svend Hylleberg. Hvordan kan disse personer undgå alvorlig kritik af deres embedsførelse?

De har vist en udpræget mangel på dømmekraft, en hensynsløshed og mangel på respekt for en mangeårig medarbejder. Hvor går grænsen på universiteterne, når noget tilsvarende ude i det "normale" samfund kunne have ført til en anklage om falsk anmeldelse og embedsmissbrug?

Ingen lytter alligevel

Hermed er Nyborg så rensat. Men hvor står resten af forskerne? Skal de betragte sig som ansatte i en undervisningsindustri i analogi med de ansatte i et medicinfirma, som ikke har ret til at ytre sig om virksomheden, fordi det kan medføre tab af privilegeret viden? Eller er de frie intellektuelle, der kan ytre sig, som de har lyst til? Universiteterne mener ikke, at deres ledelser kan acceptere uensrettede kritik fra de ansatte. Ytringsfriheden rådede imidlertid indtil for ret så nylig, men nu er det ikke helt klart længere, hvilken ytringsfrihed en forsker har. Statsministeren kunne med et lignende argument hævde, at oppositionen forstyrrer hans ledelse og derfor ikke skulle have lov til at kritisere.

Styrken i et demokrati ligger blandt andet i, at alle kan ytre sig frit inden for meget vide rammer. Bagsiden er, at der sandsynligvis ingen er, som lytter til, hvad der bliver sagt. Det er prisen, jeg nok

også betaler ved at bruge tid på at skrive denne artikel. Så hvori ligger faren ved at give de intellektuelle på universiteterne frit spillerum til at deltage i samfundsdebatten?

Den fulde frihed

Som alle andre, begår forskere fejl. Fra almindelige regnefejl og statistiske fejl til store principielle misforståelser af dybe sammenhænge. Jeg vil endda hævde, at uden mulighed for at tage fejl kommer forskerne ikke ind til de virkelige centrale spørgsmål. Retten til at tage fejl burde derfor være, og har faktisk været, en rodfæstet frihed i forskningsverdenen, selv om den måske ville se lidt mærkelig ud på papir.

Bevidstheden om denne ret giver forskerne mod til at prøve nye retninger uden nødvendigvis helt at have fattet, hvorfor det skulle være interessant, eller hvorhen det fører. Vi har brug for vilde, utæmmede forskere, ikke en flok andægtige tilhørere på stormøder for de ansatte.

Så, kære videnskabsminister. Giv den fulde frihed til at ytre sig tilbage til de universitetsansatte. Erkend, at universiteterne ikke er produktionsvirksomheder, selv om dine management-konsulenter fortæller dig det. Indse, at de er befolket af levende intellektuelle, fra studenter over forskere og lærere til ledelse. Accepter, at universiteterne er åbne, publicerende, debatterende institutioner. Støt den livlige uforbeholdne diskussion mellem alle parter om alle emner. Demonstrer, at universiteternes ledelser har samme sjælsstyrke som en demokratisk valgt regering, selv når den bliver nappet i haserne af oppositionen. Det ville da først være en rigtig skandale, hvis en medarbejder afenæ med sine ord kunne vælte ledelsen!

PS: Disse meninger deles ikke nødvendigvis af ledelsen på Københavns Universitet, selv om de måske burde.